

Edukacja ku zrównoważonemu rozwojowi na przykładzie działalności Włocławskiego Centrum Edukacji Ekologicznej

„Człowiek żyjący blisko przyrody jest człowiekiem ciekawszym, głębszym, jest człowiekiem, z którym łatwiej się porozumieć, bo jest w nim mniej atrakcji, dużo zdrowej wrażliwości, o większym zasięgu. Taki człowiek więcej widzi, więcej czuje, widzi dokładnie, odróżnia szczegóły, skupia się na tym co konkretne i troszczy się o to. Myślę, że jest przez to bardziej ludzki.”

Ks. Jan Twardowski

Włocławskie Centrum Edukacji Ekologicznej jest organizacją pożytku publicznego, związkiem stowarzyszeń działającym już ponad 10 lat na rzecz szeroko pojętej edukacji ekologicznej społeczeństwa. Obszar działań stowarzyszenia to nie tylko miasto Włocławek, województwo kujawsko-pomorskie, ale teren całej Polski.

Aby odpowiedzieć na pytanie: czy działalność programowa Centrum zmierza ku tak modnemu dzisiaj „zrównoważonemu rozwojowi”, należy przypomnieć pojęcie zrównoważonego rozwoju oraz edukacji w tym kierunku. Pojęcie rozwoju zrównoważonego po raz pierwszy zostało zdefiniowane w roku 1987 w słynnym raporcie Światowej Komisji Środowiska i Rozwoju ONZ pt. „Nasza wspólna przyszłość”. Definicja ta mówi, że *rozwój zrównoważony to proces mający na celu zaspokojenie aspiracji rozwojowych obecnego pokolenia z zachowaniem możliwości zaspokojenia tych samych aspiracji przez przyszłe pokolenia*. Według W. Bojarskiego jest to *rozwój społeczno-gospodarczy zharmonizowany ze środowiskiem przyrodniczym zarówno lokalnym, jak i szerszym - włączając w to różne ekosystemy oraz zasoby i struktury glebowe, wodne, geologiczne i atmosferyczne oraz ogólnie rozumianą urodę krajobrazu w celu zachowania ich walorów w możliwie najdłuższych odcinkach czasu*.

Kolejnym pojęciem, które powinno się przypomnieć to edukacja ekologiczna. Edukacja ekologiczna to proces edukacji zmierzający do zmiany postaw i nawyków ludzi w stosunku do przyrody, środowiska naturalnego, krajobrazu jak również dziedzictwa kulturowego w kierunku postaw przyjaznych środowisku, mających na celu zachowanie tego wspólnego dobra przyszłym pokoleniom co najmniej w niezmiennym stanie. To edukacja obejmująca swym zakresem wiedzę z ochrony środowiska, ochrony przyrody, ekologii oraz ekofilozofii. Właśnie taka edukacja zgodna z założeniami Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej powinna być realizowana na wszystkich poziomach kształcenia. Jest tutaj miejsce zarówno na edukację formalną prowadzoną przez szkoły oraz na edukację nieformalną, charakterystyczną dla organizacji pozarządowych. Zadaniem edukacji nieformalnej jest uzupełnienie edukacji formalnej, która ma pomóc uczniom w uzyskaniu przekonania, że wszystkie elementy środowiska przyrodniczego oraz elementy wytworzone przez człowieka są od siebie zależne oraz, że każdy człowiek swoim zachowaniem wpływa na środowisko i jest za jego stan odpowiedzialny. Reasumując można powiedzieć, że edukacja ekologiczna skierowana ku rozwojowi zrównoważonemu ma na celu zmianę świadomości człowieka na świadomość ekologiczną, która będzie charakterystyczna dla człowieka ekologicznego, żyjącego w zgodzie z naturą, świadomego swoich postaw i nawyków mających wpływ na stan środowiska.

Organizacje pozarządowe działające w zakresie edukacji ekologicznej realizują wiele programów i projektów edukacyjnych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz społeczności

lokalnych, których celem jest właśnie kształtowanie świadomości ekologicznej, zmiana postaw i nawyków w stosunku do środowiska. Wśród programów Włocławskiego Centrum Edukacji Ekologicznej wymienić należy: *Ekoanimator w rekreacji i turystyce I i II edycja*, *Ecosurvival – edukacja ekologiczna w rekreacji i turystyce spływ kajakowy*, *Rower szansą dla zdrowia i środowiska*, *Przyroda Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej*, *Ekoinformacja*, *Racjonalna gospodarka odpadami szansą dla środowiska*, *Dualna i selektywna zbiórka odpadów*, *Włocławek miasto czyste, przyjazne mieszkańcom i środowisku*.

Ekoanimator w rekreacji i turystyce I i II edycja – program skierowany do pracowników parków krajobrazowych, organizacji pozarządowych oraz wszystkich osób działających na terenie obszarów chronionych w zakresie edukacji ekologicznej. Celem programu było opracowanie projektów aktywnej edukacji ekologicznej poprzez różne formy rekreacji i turystyki dostępne dla danego terenu oraz promocja walorów przyrodniczych, kulturowych obszarów objętych realizacją programu. Ważnym zadaniem w tym programie była integracja i aktywizacja środowisk lokalnych na rzecz propagowania edukacji ekologicznej, ochrony przyrody. Program realizowany był w formie warsztatów, konsultacji terenowych i konferencji podsumowującej w dwóch edycjach w latach 2003-2004 i 2006-2007. Łącznie w obu edycjach uczestniczyło 30 parków krajobrazowych, 2 organizacje pozarządowe i jedna zielona szkoła. Wynikiem programu były opracowane projekty edukacyjne skierowane do społeczności lokalnych, dzieci, młodzieży i osób dorosłych zebrane w dwóch publikacjach.

Ecosurvival – edukacja ekologiczna w rekreacji i turystyce spływ kajakowy – program wykorzystuje aktywne formy edukacji ekologicznej (spływ kajakowy, rajd rowerowy, rajd pieszy, zajęcia warsztatowe, prelekcje połączone z wyświetleniem slajdów, zajęcia terenowe) oraz metody pracy indywidualnej i zbiorowej z uwzględnieniem obserwacji, pomiaru i interpretacji zjawisk zachodzących w świecie przyrody. Odbiorcami programu są dzieci, młodzież i dorośli (mieszkańcy wsi, małych miasteczek i dużych miast) zainteresowani aktywnym wypoczynkiem i problemami ochrony środowiska przyrodniczego. Pozwala on wykorzystać wiedzę zdobytą na zajęciach terenowych i w szkole w codziennych sytuacjach życiowych. Pozwala również doskonalić i zdobywać umiejętności rozpoznawania roślin i zwierząt występujących w ekosystemach wodnych i lądowych, zapoznaje z problemami ochrony czystości wód, formami i aktywnymi metodami ochrony przyrody. Uczy pewności siebie w trudnych sytuacjach, koncentracji i umiejętności rozwiązywania problemów. Rozwija umiejętności współpracy w grupie. Program realizowany dzięki wsparciu finansowemu z NFOŚiGW w Warszawie i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Toruniu.

Rower szansą dla zdrowia i środowiska – zadaniem tego programu była popularyzacja roweru jako ekologicznego środka transportu, budowa ścieżki rowerowej z Włocławka do jeziora Rybnica oraz przygotowanie i opracowanie mapy ścieżek rowerowych Gostynińsko-Włocławskiego Parku Krajobrazowego. Program ten realizowany był w ramach Małych dotacji GEF-u. Obecnie jego kontynuacją jest promocja ekologicznego stylu życia i organizacja wycieczek rowerowych dla dzieci i młodzieży po Gostynińsko-Włocławskim Parku Krajobrazowym.

Przyroda Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej – w formie prelekcji i wykładów obejmuje swoim zasięgiem na teren województwa kujawsko – pomorskiego ze szczególnym uwzględnieniem miasta Włocławka i gmin przylegających oraz powiatu włocławskiego. Celem programu jest przede wszystkim popularyzowanie i upowszechnianie wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych w warunkach rozwoju gospodarczego zgodnego z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Ekoinformacja – realizowany jest w oparciu o Bibliotekę Przyrodniczą Centrum. Adresowany jest do wszystkich zainteresowanych korzystaniem z jej zasobów, a przede

wszystkim uczniom, studentom, nauczycielom, osobom zawodowo związanym z różnymi dziedzinami przyrodniczymi oraz przyrodników amatorów. Biblioteka stanowi również bardzo cenne źródło informacji dla wszystkich koordynatorów i prowadzących warsztaty w Centrum.

Racjonalna gospodarka odpadami szansą dla środowiska – program ma na celu zapoznanie uczestników z problematyką związaną z gospodarką odpadami, prowadzoną w poszczególnych gminach. Realizowany był w formie warsztatów dla nauczycieli na terenie dwóch województw: kujawsko-pomorskiego i śląskiego. Podsumowaniem tego programu była ogólnopolska konferencja oraz wydawnictwo. Program był finansowany z NFOŚiGW w Warszawie.

Dualna i selektywna zbiórka odpadów – program związany ściśle z gospodarką odpadami realizowaną na terenie miasta Włocławka, gdzie wprowadzany jest system dualnej zbiórki odpadów w gospodarstwach domowych, czyli u źródła. Obejmuje on warsztaty dla nauczycieli i pracowników samorządowych, mieszkańców oraz prelekcje dla dzieci i młodzieży. Istotnym elementem programu są wycieczki na składowisko odpadów w Machnacu, gdzie uczestnicy poznają działalność Regionalnego Zakładu Utylizacji Odpadów w Machnacu, w tym funkcjonowanie składowiska, technologie pozyskiwania biogazu oraz funkcjonowanie linii sortowniczych odpadów.

Włocławek miasto czyste, przyjazne mieszkańcom i środowisku – program promuje ekologiczną gospodarkę odpadami oraz selektywną zbiórkę odzyskiwania surowców wtórnych jak również wiedzę ekologiczną oraz nowoczesne technologie działające w gospodarce odpadami. Dostarcza uczestnikom programu wiedzy i umiejętności pozwalających na zrozumienie zależności między aktywnością człowieka a stanem środowiska, a przede wszystkim produkowanymi przez niego odpadami. Jednym z ważnych zadań jest kształtowanie postaw oraz zaangażowanie wszystkich mieszkańców naszego miasta w podjęcie działań na rzecz lokalnego środowiska.

Oprócz scharakteryzowanych krótko programów edukacyjnych Centrum prowadzi działalność informacyjną i wydawniczą. Wydaje biuletyn *Ekowieści* oraz wiele materiałów warsztatowych, konferencyjnych, ulotek i folderów promujących ochronę przyrody, środowiska, edukację ekologiczną oraz rozwój zrównowagony.

Cechą charakterystyczną wszystkich programów i projektów jest to, że nauka odbywa się „przy okazji, mimo woli” w trakcie bliskiego obcowania z przyrodą na wycieczce terenowej, pieszej rowerowej, spływie kajakowym, czy po prostu na warsztatach edukacyjnych, gdzie doświadczamy „nauki”.

Włocławskie Centrum Edukacji Ekologicznej ze swoimi programami i projektami wpisuje się w czynnie w realizację Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej i mam nadzieję, że dzięki takim działaniom postawy i nawyki młodego pokolenia Polaków umożliwią zachowanie „dzikości przyrody”. Uczestnicy programów i projektów WCEE staną się ludźmi wrażliwymi na przyrodę i na drugiego człowieka, który z właśnie z nią jest jednością. A ich działania zawodowe w przyszłości prowadzone będą zgodnie z zasadami rozwoju zrównowagowanego.

dr Maria Palińska
Dyrektor
Włocławskiego Centrum Edukacji Ekologicznej

